

УДК 364.35(497.11)

др Миле ВРАЊЕШ
редовни професор Правној факултету Универзитета у Новом Саду

РЕФОРМА ПЕНЗИЈСКОГ И ИНВАЛИДСКОГ ОСИГУРАЊА У СРБИЈИ*

Резиме

У раду су анализирана нека питања у вези са реформом пензијској и инвалидској осигурања у Србији, с посебним освртом на пензијски и инвалидски систем и привредну кризу. На темељу анализе формулисани су ставови и оцене које се односе на реформу пензијској и инвалидској осигурања у Србији.

Кључне речи: *реформа, пензијско и инвалидско осигурање, привредна криза, приходи, расходи, Предлој закона о изменама и дојунама закона о пензијском и инвалидском осигурању, корисници пензија, осигураници.*

І Увод

Криза пензијског и инвалидског система, односно криза пензијског и инвалидског осигурања, или пензијског система, данас је у присутна у целом свету, па и у најразвијенијим земљама данашњег света. Наиме, нигде није лако изаћи на крај са трошковима пензијског система. Због тога, многе земље спроводе политички тешке реформе својих пензијских система. Неке земље су већ спровеле реформу својих пензијских систе-

* Рад је посвећен пројекту *Право Србије у евројској перспективи*, бр. 149042 који финансира Министарство за науку и технолошки развој Републике Србије.

ма. Друге земље то треба тек да учине. У Француској је, ових дана, реформа пензијског система изазвала бунт француских грађана, који су против продужавања радног века запослених и подизања старосне границе за одлазак у пензију са 60 на 62 године и против тога да исплата пуне пензије почне тек када пензионер напуни 67 година.

Кризно и нестабилно стање на подручју пензијског и инвалидског система није мимоишло ни нашу земљу. Чак се, са мање или више извесности, може тврдити да је криза пензијског и инвалидског система у нашој земљи тежа него у другим земљама. Наиме, у Србији су издвајања за пензије (чак и без војних пензија) била изнад 13 одсто бруто домаћег производа у 2009. години.¹ У оквиру Европске уније, пак, издвајања за пензије била су у просеку 11,8 одсто бруто домаћег производа у 2007. години (последњи податак за пензије на *Eurostat*-у односи се на 2007. годину). То учешће је различито међу земљама чланицама Европске уније. Тако, највеће учешће имају Италија и Француска са 14,6 и 13,3%, а најмање имају Ирска и Литванија са 5,2% и 5,3% БДП-а. У оквиру Европске уније једино Италија има већа издвајања за пензије од Србије. Поред тога, демографска ситуација у земљи, а и она која се може предвидети за догледно време, таква је да је животни век све дужи, а стопе рађања ниже. Због тога мање радника мора да издржава више пензионера.

Због свега што смо навели наставак реформи пензијског и инвалидског система у Србији је неопходан. У том смислу је усвојен *Предлог закона о изменама и допунима закона о пензијском и инвалидском осигурању*. Овај Предлог закона изазвао је велику пажњу најшире јавности. Не само финансијски, економски и правни стручњаци, већ и сви привредници и грађани показују повећан интерес за реформу пензијског и инвалидског осигурања у нашој земљи. Реформа пензијског и инвалидског осигурања све више побуђује забринутост, како код грађана, тако и код надлежних. Најављени су синдикални протести против реформе пензијског и инвалидског осигурања. Све је више оних који су против усвајања *Закона о изменама и допунима Закона о пензијском и инвалидском осигурању*.

Реформу пензијског и инвалидског осигурања у Србији можемо, чак и морамо, посматрати у склопу Закона о изменама и допунима Закона о буџетском систему, који је усвојен у октобру 2010. године,² јер су у њему садржана фискална правила која се управо односе на пензијско и инвалидско осигурање.

1 *Билтен јавних финансија*. бр. 71, јул 2010. године (Република Србија, Министарство финансија, Београд, 2010), стр. 14. и 61.

2 *Службени гласник РС*, бр. 73/10.

II Расходи и приходи Републичког фонда пензијског и инвалидског осигурања

У Србији је у 2009. години удео расхода и издатака за пензијско и инвалидско осигурање у БДП-у порастао на 15,7%, док је 2008. године био 14,5%. То је последица незнатног пораста БДП-а, али и пораста расхода и издатака за пензијско и инвалидско осигурање. Наиме, 2009. године, расходи и издаци за пензијско и инвалидско осигурање повећали су се за 68.027,7 милиона динара: са 395.412,6 у 2008. години на 463.440,3 милиона динара у 2009. години. Истовремено су приходи од доприноса за пензијско и инвалидско осигурање у 2009. години незнатно повећани за 7.281,0 милиона динара у односу на 2008. годину. Но, удео прихода од доприноса за пензијско и инвалидско осигурање у укупним приходима и примањима Републичког фонда пензијског и инвалидског осигурања у 2009. години био је мањи за 7,8% у односу на 2008. годину. Тако је, јаз између прихода од доприноса за пензијско и инвалидско осигурање и расхода и издатака по основу права из социјалног осигурања износио у 2009. години 217.744,2 милиона динара. То је 76% више у односу на 2008. годину, када је разлика износила 164.680,6 милиона динара. Самим тим у 2009. години, повећао се износ буџетских расхода за пензијско и инвалидско осигурање, односно трансфера из буџета за пензијско и инвалидско осигурање на 75.978,2 милиона динара: са 137.790,2 у 2008. години на 213.768,4 милиона динара у 2009. години.

Када је реч о учешћу појединих расхода и издатака у укупним расходима и издацима Републичког фонда пензијског и инвалидског осигурања, текући расходи и издаци су на првом месту са 99,2%, док на расходе и издатке по основу права из социјалног осигурања отпада 97,8% у 2009. години. У оквиру текућих расхода, дакле издвојени су расходи по основу права из социјалног осигурања. Ови расходи и издаци састоје се од бруто пензија (нето пензије и допринос за здравствено осигурање пензионера) и осталих права из пензијског и инвалидског осигурања, као што су накнаде трошкова сахране пензионера и сл. На капиталне издатке отпада 0,0% у 2009. години.³

Стално растући расходи пензијског и инвалидског система и њихова све значајнија неусклађеност у односу на бруто домаћи производ, намећу потребу што ургентнијег заузимања ставова о реалном и могућем комплексу тих расхода. Значи, обим расхода за пензијско и инвалидско осигурање мора доћи под режим преиспитивања и реалног њиховог вредновања. У супротном, ако до тога не би дошло, односно

3 *Билтен јавних финансија*, бр. 70, за јун 2010. године, стр. 14, 60 и 61 (Република Србија, Министарство финансија, Београд. Обрачун аутора).

ако би изостале реформе пензијског и инвалидског система у Србији, цео систем јавних финансија Србије био би угрожен због тога што би јавни дуг постао неодржив, или због тога што би остале функције државе (социјална заштита, образовање, јавне инвестиције) биле истиснуте због пензија. Другим речима, инсистирање на лимитирању могућег обима јавних расхода за пензијско и инвалидско осигурање, која се предлаже овом четвртом реформом пензијског и инвалидског система у нашој земљи има своје дубоко оправдање у чињеници да бржи раст ових расхода аутоматски смањује друге јавне расходе.

По слову образложења *Предлоја Закона о изменама и дојунама Закона о пензијском и инвалидском осигурању* потребно је смањити учешће расхода за пензијско и инвалидско осигурање у бруто домаћем производу са садашњих 13 на десет одсто у 2015. години. О смањењу учешћа расхода за пензијско и инвалидско осигурања у бруто домаћем производу не говори се у *Предлоју закона*. Међутим, кроз поштравање услова за остваривање права на пензију, укидање неких опција превременог пензионисања и индексацију пензија треба да се смањи учешће расхода за пензијско и инвалидско осигурање у бруто домаћем производу. Ако до тога не дође, а трошкови за пензије буду и даље расли, то ће изазвати већа издвајања за пензије што ће захтевати веће доприносе и порезе, а што ће угрозити привредни раст и запошљавање у званичном сектору и изазвати притисак да се опет повећавају порези и доприноси. А Србија већ данас, за разлику од неких земаља Европске уније убира велики проценат бруто домаћег производа доприносима за обавезно пензијско и инвалидско осигурање. С почетком спровођења пензијске реформе очекује се да ће се удео доприноса за обавезно пензијско и инвалидско осигурање у бруто домаћем производу почети смањивати.

Када је реч о приходима пензијског и инвалидског осигурања, треба истаћи да се доприносима за пензијско и инвалидско осигурање покрива 51,9% расхода и издатака по основу права из социјалног осигурања, тако да доприноси за пензијско и инвалидско осигурање не могу да обезбеде уредно финансирање расхода и издатака по основу права из социјалног осигурања, због чега су нужни трансфери из буџета Републике да би се покрио тај мањак средстава. Другим речима, суочени смо са проблемом покривености расхода и издатака по основу права из социјалног осигурања, доприносима у јавном пензијско и инвалидском осигурању Србије. Већи раст уплаћених доприноса за пензијско и инвалидско осигурање, него што је раст расхода по основу права из социјалног осигурања, доводи до пада трансферних средстава из буџета Републике Србије у укупним приходима и примањима Републичког фонда пензијског и инвалидског осигурања, и обрнуто. У 2009. години приходи из буџета чинили су 46,2% укупних прихода и примања Репу-

бличког фонда пензијског и инвалидског осигурања, а приходи од доприноса 50,9%.

На овом месту кажимо нешто и о *Закону о изменама и дојунама Закона о буџетском систему*, јер он прописује два општа фискална правила, која су од значаја за приходе и расходе система пензијског и инвалидског осигурања. По првом фискалном правилу, максимално учешће јавног дуга, односно дуга опште државе у бруто домаћем производу у периоду до 2015. години може да износи највише 45 одсто. По другом фискалном правилу, учешће годишњег фискалног дефицита у бруто домаћем производу у периоду до 2015. године може да износи највише 1 одсто бруто домаћег производа. Док се то не постигне, сваке године ће се вршити постепено усклађивање. Поред ових општих фискалних правила, која у суштини имају основни задатак да обезбеде дугорочну одрживост јавних финансија, законом су уведена и посебна правила, која се, пре свега, односе на правила прилагођавања плата и пензија у периоду до 2015. године и надаље. Задатак ових посебних правила је, у суштини, промена структуре јавне потрошње, то јест смањење текућих издатака, а повећање капиталних издатака.

III Корисници пензија и осигураници

На овом месту се поставља питање, колики је број корисника пензија и осигураника у систему међугенерациске солидарности у Србији, што приказујемо у наредној табели:

Табела 1. Број корисника пензија и осигураника

	31.12.2008.	31.12.2009.	30.6.2010.
Корисници пензија	1.580.339	1.603.668	1.615.121
Осигураници	2.767.415	2.675.270	2.664.395
Број осигураника на једног корисника пензије	1,8	1,7	1,6

Извор: РФПИО.

Изнети подаци довољно јасно и уверљиво показују висок коефицијент зависности, односно неповољан однос броја осигураника на једног корисника пензија. Наиме, у првој половини 2010. године број осигураника на једног корисника пензије износио је 1,6 односно на једног корисника пензије долази свега 1,6 запослених лица. Током

привредне кризе порастао је број пензионера, а смањило се број осигураника. Не мање значајан је велики и растући број пензионера (око 1,4 милиона, не рачунајући пољопривредне пензионере) у односу на регистроване запослене који плаћају доприносе за пензије (такође 1,4 милиона, не рачунајући у то државне службенике чији се доприноси ионако финансирају из буџета). Смањење броја активних осигураника на једног корисника пензије последица је пада регистрованог броја запослених као и раста броја корисника пензија. Смањење регистрованог броја запослених последица је процеса транзиције, привредне кризе и других проблема у нашој привреди. Број корисника пензија растао је и због тога што су кроз систем пензионисања покушавали решавати и друге проблеме, пре свега проблеме вишкова радне снаге.

Занимљиво би било осврнути се на структуру раста корисника пензија у Србији, што приказујемо у наредној табели:

Табела 2. Структура корисника пензија

	31.12. 2008.	31.12. 2009.	Индекс 2009/2008.	31.8. 2010.	Индекс 31.8.2010 / 31.12.2009.
Корисници пензија према ЗПИО	1.298.625	1.314.234	101	1.337.500	102
Старосне пензије	649.913	670.086	103	697.060	104
Инвалидске пензије	337.007	331.377	98	325.715	98
Породичне пензије	311.704	312.771	100	314.725	101

Извор: РФПИО.

Према напред датим подацима види се да је укупни пораст броја корисника пензија током 2009. године износио 1%, с тим да се највише повећао број корисника старосне пензије 3%. Исто вреди и за пораст у првих осам месеци 2010. године и то укупан пораст броја корисника пензија 2% а старосних пензија 4%.

Републички фонд пензијског и инвалидског осигурања објављује податке и о новим корисницима пензија, то јест онима који су први пут остварили право на пензију у одређеном периоду, што приказујемо у наредној табели.

Табела 3. Корисници пензија према ЗПИО-у
који су први пут остварили право на пензију („нови“)

Врсте пензије	2008.	2009.	Индекс 2009/2008
Старосне пензије	51.818	62.336	120
Инвалидске пензије	14.502	17.603	121
Породичне пензије	22.365	26.017	116
Укупно	88.685	105.956	118

Извор: РФПИО.

Изнети подаци довољно јасно и уверљиво показују да се током 2009. године (не располажемо са подацима за првих осам месеци 2010. године) највише повећао број инвалидских пензија (за 21%), а најмање породичних пензија (за 16%).

Занимљиво би било осврнути се на кориснике пензија који су право на пензију остварили под повољним условима, односно посебним прописима, што не приказујемо у табели због релативно великог броја корисника пензија, који су остварили право на пензију по посебним савезним прописима (учесници НОР-а пре 9. IX 1943. године; носиоци споменице 1941. године; Савезно Министарство иностраних послова; Савезно Министарство унутрашњих послова; административне пензије) и по посебним републичким прописима (учесници НОР-а после 9. IX 1943. године; борци на одговорним дужностима; Републичко Министарство унутрашњих послова; изузетне пензије; академци; рудари). Према подацима Републичког фонда пензијског и инвалидског осигурања издвојене су три најбројније категорије корисника пензија који су право на пензију остварили по посебним савезним прописима и по посебним републичким прописима: учесници НОР-а после 9. IX 1943. године, Републичко Министарство унутрашњих послова и учесници НОР-а пре 9. IX 1943. године. Примећен је незнатан раст броја корисника пензија Републичког Министарства унутрашњих послова у првих осам месеци 2010. године: 23.453 наспрам 23.229 у 2009. години и 22.808 у 2008. години, као и значајније смањење броја корисника пензија учесника НОР-а после 9. IX 1943. године у првих осам месеци 2010. године (53.445 наспрам 57.515 у 2009. години и 63.961 у 2008. години).

На крају, занимљиво би било осврнути се на износе просечних пензија, не да бисмо показали да ли су оне више или мање у првих осам месеци 2010. године у односу на 2009. и 2008. годину, што је и немогуће,

јер су пензије у том периоду замрзнуте, већ да бисмо доказали тврдњу да пензије у Србији нису високе. Тако, на пример у августу 2010. године пензије су износиле: 1) за запослене просечна старосна пензија износила је 25.143, просечна инвалидска пензија 20.019 и просечна породична пензија 16.022 динара; 2) самосталне делатности: просечна старосна пензија износила је 24.658, просечна инвалидска пензија 21.277 и просечна породична пензија 15.449 динара; 3) пољопривредника: просечна старосна пензија 8.405; просечна инвалидска пензија 8.947 и просечна породична пензија 6.024 динара. Што се тиче законских износа пензија од октобра 2008. године за категорије запослених и самосталних делатности за права из закона са 14,13% усклађивања и општим бодом од 604,51 највиша пензија износи (са 42,5 година стажа) – 102.767,10 динара, са 40 година стажа – 96.721,98, за затечене кориснике – највиши пензијски основ 85.084,36 динара, 90% (самосталне делатности) – 76.575,92 динара и 85% – 72.321,71 динара. Најнижи износ пензије од 1. јануара 2006. године: 25% просечне зараде из претходне године (25.514 X 25% = 6.378,50) – 11.088,23 динара, од 1.1.2002. године: 20% просечне зараде у претходној години – 8.384,51 динара, најнижи износ пензије (за затечене кориснике): усклађена основица 22.391,27 динара, по старом Закону (према стажу): 40% – 8.956,51 динара, 50% – 11.195,63 динара, 60% – 13.434,76 динара, 70% – 15.673,89 динара, 80% – 17.013,002 динара.

IV Предлог Закона о изменама и допунама Закона о пензијском и инвалидском осигурању

*Предлојом закона о изменама и допунама закона о пензијском и инвалидском осигурању*⁴ четврти пут се у току последњих десет година, у нашој земљи спроводи реформа пензијског и инвалидског система. Прва реформа пензијског и инвалидског система била је отпочета 2001. године, када су биле усвојене измене тадашњег савезног закона. Други пут 2003. године усвојен је важећи Закон о пензијском и инвалидском осигурању.⁵ Трећи пут, 2005. године, када су биле усвојене измене и допуне важећег Закона о пензијском и инвалидском осигурању.⁶ На самом почетку разматрања Предлоја Закона о изменама и допунама Закона о пензијском и инвалидском осигурању мора се унапред нагласити да се на овом месту неће приказивати све предложене измене законских норми, већ само оне које се односе на остваривање права на пензију и усклађивања (индексације) пензија.

4 Види сајт Републичког фонда пензијског и инвалидског осигурања.

5 Службени гласник РС, бр. 34/03, 64/04 – одлука УСРС, 80/04 – др. закон.

6 Службени гласник РС, бр. 85/05, 101/05 – др. закон.

Када је реч остваривању права на пензију, по слову *Предлога закона* укидају се неке опције за превремено пензионисање, повећавају се минималне старосне границе за пензионисање за пет година, тако да оне износе 65 година за мушкарце и 58 за жене, смањује се бенефиције за породичне пензионере и повећава се броја година уплаћених доприноса за жене на 38. Максималне године за пензионисање жена остаће 60 и неће се снижавати ниво пензије у случају пре ове године. Минималне пензије биће повећане. Наведене промене ће се спроводити у фазама и то веома постепено, а неке до 2023. године. Ефекти предложених промена требало би да буду финансијске уштеде које према неким проценама треба да износе до 2015. године око 0,1 одсто бруто домаћег производа. Наведене реформа старосне границе за пензионисање и периода уплаћивања доприноса изазвала је реакције многих. Тако, једни истичу да су те измене непримерне нашим условима и да је у нашим условима нехумано подизање стажа осигурања за жене, као услова за стицање права на пензију, са садашњих 35 на 38 година, јер услови живота и рада жена у великом делу Србије су битно различити од оних које имају у Београду.⁷

Када је реч о усклађивању (индексације) пензија, по слову *Предлога закона* од 2011. године пензије ће се усклађивати према формули која укључује индекс раста потрошачких цена и проценат раста бруто домаћег производа, с тим што ће се у 2011. и 2012. години, при усклађивању пензија, у обзир узимати половина раста БДП-а, а од 2013. године проценат раста БДП-а изнад четири одсто. Наведена индексациона формулу би требало да пензионерима у потпуности надокнадити инфлацију, плус да се додатно увећа за део раста бруто домаћег производа. Предложени начин усклађивања пензија треба да обезбеди финансијске уштеде, далеко веће од оних које ће се постићи поштривањем услова за остваривање пензија или укидањем неких опција за превремено пензионисање.

Предлогом закона брисана је одредба у сада важећем *Закону о пензијском и инвалидском осигурању* по којој просечна пензија не може бити нижа од 60 одсто просечне зараде. Брисање те одредбе изазвало је забринутост осигураника, пошто се не зна за неколико наредних деценија колики ће проценат просечне зараде бити њихова пензија, да ли 20 или 50 одсто? Због тога се они залажу да се фиксним бројем просечна старосна, инвалидска и породична пензија и даље изражава као до сада – као проценат просечне зараде. Заговорници реформе који су против тога да се пензије изражавају као проценат просечне зараде, наводе да се такво решење ретко примењује у пракси (изузев Русије).

7 Зоран Попов, „Чему служе измене Закона о ПИУО“, *Политика*, 14. октобар 2010, стр. 16.

Уместо тога они предлажу, како би било јасније шта радник може да добије у замену за уплаћене доприносе, „процент замене“ (*replacement ratio*) за „стандардног пензионера“, тј. пензионера који је уплаћивао доприносе 40 или 45 година и зарадио просечну плату у том периоду, што се примењује у многим државама. По прорачунима предложеном индексационом формулом, процент пензија у односу на просечну плату таквог „стандардног пензионера“ у Србији, тј. пензионера у Србији и даље би био релативно висок у поређењу са другим земљама, чак и ако би трошкови пензије опали на садашњи зацртани циљ од 10 одсто бруто домаћег производа.⁸ Но, у условима кризног привредног стања у нашој земљи и у условима када се привреда развија само по стопи од 1,5 одсто годишње, како се то наводи ових дана, тешко се може говорити да ће предложено усклађивање пензија остварити релативно висок процент пензија у односу на просечну плату.

Највеће расправе воде се између оних који су за примену стопе раста бруто домаћег производа као другог елемента индексације пензија, и оних који су против његове примене. Заговорници укључивања процента раста бруто домаћег производа у формулу за усклађивање пензија истичу да је то у функцији фискалне одрживости пензијског система, што је логично. Они наводе и то да ће пензије реално расти чак и у периоду док се њихов однос према бруто домаћем производу, односно ономе што стварамо буде смањивао.⁹ Противници укључивања процента раста бруто домаћег производа у формулу за усклађивање пензија, истичу да тај начин усклађивања пензија не обезбеђује адекватност пензија, односно заштиту животног стандарда садашњих и будућих пензионера, што је један од битних циљева реформе пензијског и инвалидског осигурања. Они наводе и то да тај начин усклађивања пензија није присутан у међународној пракси, и да би ту код нас постојали и други проблеми у вези са методологијом обрачуна, неажурношћу, односно у кашњењу у објављивању података, непостојање одговарајуће повезаности прихода пензијског и система са растом бруто домаћег производа и др.¹⁰

Поставља се питање да ли ће се наведени начин усклађивања пензија негативно одразити на раст пензија садашњих пензионера и на висину пензија будућих пензионера. По рачуницама, нема сумње да ће неминовно доћи до смањења тзв. стопе замене, која представља

8 Алберт Јегер, Богдан Лисоволик, „Зашто је пензијском систему Србије реформа потребна одмах“, *Политика*, 19. октобар 2010. године.

9 Милојко Арсић, „Очекујемо притиске за повећање плата“, *Политика*, 17. октобар 2010.

10 Рајко Косановић, „Пензије ће за зарадама још више заостајати“, *Политика*, 15. октобар 2010. године.

однос између прве пензије и последње зараде. Због тога неки предлажу да се вратимо на тзв. швајцарску формулу (усклађивање „пола-пола“ са трошковима живота и са кретањима зарада). Питање је само да ли то урадити одмах или постепено. У супротном, ако се у формули за усклађивање пензија не укључи одређен проценат раста зарада, онда такво усклађивање иде на штету садашњих и будућих пензионера. Мислимо да у свему овоме недостају прорачуни примене новог начина усклађивања пензија.

Предлој Закона о изменама и дојунама Закона о њензијском и инвалидском осигурању односи се готово искључиво на расходну страну пензијског и инвалидског система. О приходној страни пензијског и инвалидског система се не говори у *Предлоју овој закона*. Да ли то значи да у том домену нема проблема и да ту није потребна никаква реформа. Одговор је наравно негативан. Проблеми финансирања пензијског и инвалидског осигурања¹¹ везани су за јавне приходе пензијског и инвалидског осигурања. У том смислу, споменимо само евазију доприноса за обавезно пензијско и инвалидско осигурање, проблем сиве економије, чије се размере процењују на око 40 одсто бруто домаћег производа и праксу да се све више зараде у приватном сектору исплаћују на руке.

V Шири аспект реформе пензијског и инвалидског осигурања

Реформа пензијског и инвалидског осигурања представља веома широк домен који прелази оквире *Предлоја Закона о изменама и дојунама Закона о њензијском и инвалидском осигурању*. Реформа пензијског и инвалидског осигурања је у врло тесној вези са осигурањем за случај незапослености и здравственим осигурањем.¹² Због тога би реформе пензијског и инвалидског осигурања, осигурања за случај незапослености и здравственог осигурања требало спроводити паралелно.

У том контексту, реформе би требало паралелно спроводити на тржишту рада: 1) давати финансијске подстицаје за останак на подручју рада; 2) понудити повољне, флексибилне уговоре о раду старијим радницима (хонорарни послови или послови са скраћеним радним временом); 3) побољшати запосленост старијих радника целоживотним

11 Миле Врањеш, „Проблеми у финансирању њензијској и инвалидској осигурања у Србији“, *Зборник радова Правној факултету у Новом Саду*, бр. 1–2/2007, стр. 55–74.

12 Миле Врањеш, „Осигурање за случај незапослености и проблеми његовог финансирања“, *Право и њивреда*, Београд, бр. 1–3/2010, стр. 7–25, и Миле Врањеш, „Проблеми у финансирању здравственог осигурања у Србији“, *Зборник радова Правној факултету у Новом Саду*, бр. 3/2008, стр. 67–77.

образовањем; 4) уопште повећати стопу привредне активности становништва, и др. Истовремено, треба доћи и до промена у здравственој политици, јер је у Србији, према подацима Светске здравствене организације, стопа смртности виша од просека Европске уније. При томе не треба смакнути с ума да здравље битно утиче на могућност дужег радног века.

VI Закључак

Постојећа демографска ситуација у Србији, а и она која се може предвидети за догледно време, велика издвајања за пензије, кризна привредна ситуација и законске норме које се односе на услове за остваривање права на пензију указују не само на неопходност спровођења реформи пензијског и инвалидског осигурања, већ и не допуштају велика оклевања у спровођењу реформи пензијског и инвалидског осигурања у Србији. Без реформи пензијског и инвалидског осигурања нема успешног функционисање Републичког фонда пензијског и инвалидског осигурања, чији би колапс могао да изазове несагледиве последице. На другој страни су они који тврде да се фискална стабилизација пензијског и инвалидског осигурања не може остваривати само променама на расходној страни, да ће се предложени начин усклађивања пензија негативно одразити како на раст пензија садашњих пензионера, које данас ионако нису високе, тако и на висину пензија будућих пензионера, и да се тек кроз убрзан привредни развој Србије може очекивати финансијска стабилизација пензијског и инвалидског система.

Mile VRANJEŠ, PhD

Professor at the Faculty of Law University of Novi Sad

REFORM OF THE SOCIAL SECURITY SYSTEM FOR PENSIONS AND DISABILITY ALLOWANCES IN SERBIA

Summary

Existing demographic situation in Serbia, as well as its future prospects, enormous budgetary expenditures for pensions, economic crisis and legal

conditions for the right to pension demonstrate not only the need for the reform of the social security system for pensions and disability allowances, but also the urgency of reforms in Serbia. Without the reform of the social security system in the sector of pensions and disability allowances no proper functioning of the Pension and Disability Allowances Fund of Republic of Serbia will be possible, the collapse of which might cause overwhelming consequences. The other initiative is based on the claim that fiscal stability of the social security system of pensions and disability allowances cannot be achieved only through reforms of expenditures and that proposed method of pensions adjustment will have the negative effect on the increase of pensions, which are even now on a quite low level, so that only economic development of Serbia can lead to the expected financial stability of the social security system for pensions and disability allowances.

Key words: *reform, social and security system, economic crisis, revenues, expenditures, Proposal for the amendments of the law on pensions and disability allowances, pension beneficiaries, insured persons.*